

P

PADENE, selo SZ od Knina. U zidovima seoske crkve bili su uzidani bogato ukrašeni dijelovi spomenika. Ispod zvonika i crkve te na okolnom terenu pronađeni su ulomci oltarne pregrade ukrašene pletenim motivima starije starohrv. crkve; dijelovi natpisa svjedoče da je crkvu dao podignuti Rastimir i da je bila posvećena Sv. Mariji. Na području sela je nađen biz. i bug. novac, na položaju Cvjetinac srednjovj. grobovi.

LIT.: S. Gunjača, *Tiniensia archaeologica-historica-topographica*, I, SHP, 1958, 6, str. 108–116. — D. Jelovina, *Starohrvatske nekropole*, Split 1976. Z. Gu.

PAG, grad na istoimenu otoku. Otok je naseljen od prapovijesti (gradine, nalazi iz željeznoga doba u Kolanu). U antici se središte otoka nalazi u Novalji i Caskoj. U sr. vijeku nastaje grad (ime od lat. *pagus*; selo) pokraj

solana na JI dijelu otoka. U sukobima sa Zadrom teško je stradao 1394. Stanovnici sele na novu lokaciju 2 km sjevernije, gdje je 1443. utemeljen novi grad po određenome urbanističkome planu. Poligonalne je osnove, s najdužom stranicom položenom uz more. Uzdužna, glavna, i poprečna tzv. Vela ulica sijeku se pod pravim kutom a nekoć su vodile do četvorih gradskih vrata. Na njihovu je sjecištu pravokutan trg sa zbornom crkvom, Kneževom i nedovršenom Biskupskom palačom. Na gradskim zidinama od 1449. radi kao poduzetnik J. M. Dalmatinac, a radove izvode R. Radoslavljić, I. Hreljić, V. Marković i I. Franulić, 1450; R. Pokrajčić, 1457; P. Brčić i M. Stoislavljević, 1459; Franjo i Juraj Vidulić, 1459; I. Franulić i Juraj Dimitrov, 1467. Od zidina i kula očuvao se dio uz sjev. ugao grada s ostacima kaštela.

PAG

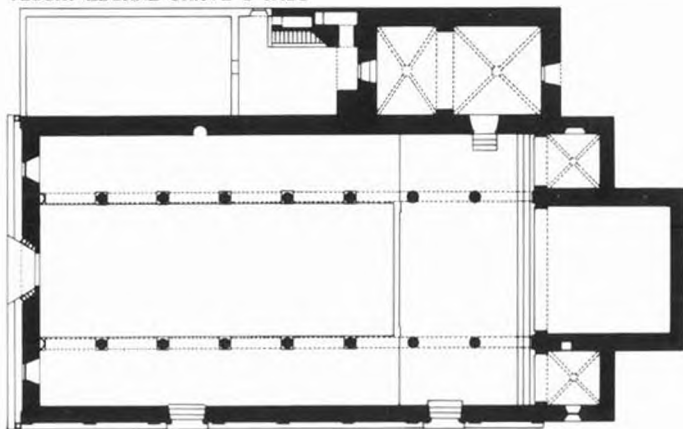

PROČELJE CRKVE SV. Marije u STAROME PAGU, djelo Pavla iz Sulmone iz 1392.

Zborna crkva je trobrodna bazilika s tri četvrtaste apside od kojih su bočne, kao i sakristija, presvođene gotičkim križnorednim svodovima. Arkatura u lađi ima renesansna obilježja, a prema obliku kapitela i prema zapisu iz 1492. zaključuje se da su izrađeni u radionici Marka Andrijića u Korčuli. Pročelje je jednostavno, s gotičkim portalom, renesansnom rozetom i nedovršenim svetačkim likovima u visoku reljefu, ugrađenima u dva reda (Sv. Juraj, Sv. Mihovil, »Navještenje«). Crkvu su započeli graditi 1443. Juraj i Pavao Dimitrov iz Zadra, potom je 1466. preuzeo gradnju J. M. Dalmatinac i rad povjerio suradnicima. Reljef »Bl. Dj. Marija Zaštitnica« s realističkim likovima Pažana i Pažanki pod plaštom u luneti portala djelo je P. Berčića. Crkva je bila dovršena tek poč. XVI. st.; u XVIII. st. je restaurirana, a tada su izrađene i štukature na stropu (vjerojatno rad radionice Somazzi). Bočni je zid obnovljen 1776. Oltarna pala »Gospa od Ružarija« mletački je maniristički rad; u crkvi je i gotičko drveno raspelo. Zvonik je do današnje visine podignut 1562. — U crkvi benediktinki Sv. Margarite nalazi se kapela obitelji Mišulić s nadgrobnom pločom. Sagradio ju je R. Ratković po nacrtu J. M. Dalmatinca (ugovor iz 1467). Crkvu Sv. Antuna započeo je graditi 1457. majstor Jakov iz Šibenika. Crkva Sv. Jurja, renesansnih obilježja s trodijelnim oblim zabatom, rad je domaćih graditelja iz XVI. st.

TLOCRT ZBORNE CRKVE U PAGU

Na Kneževoj i Biskupskoj palači radio je također J. M. Dalmatinac. Portal Kneževe palače s grbom kneza Tome Zorzića (ruka što davi zmaja) i golim dječacima u luneti i pejzažom na nadvratniku pripisuje se Jurjevu suradniku I. Pribislaviću, koji je radio i na Biskupskoj palači. U gradu je očuvano više stambenih kuća i manjih palača s renesansnim fasadama, portalima i grbovima paških porodica.

PROČELJE ZBORNE CRKVE U PAGU

U crkv. riznicama očuvali su se vrijedni zlatarski radovi gotičkih obilježja. U zornoj se crkvi čuvaju srebrni ophodni križ s reljefnim likom Sv. Jurja, srebrni relikvijar u obliku dječjega poprsja te srebrni relikvijari u obliku ruke i prsta. U crkvi Sv. Margarite nalaze se relikvijar Sv. Trna (stakleni valjak na bogato ukrašenu gotičkome stalku od pozlaćena srebra i malim kipom Sv. Margarite na poklopcu), srebrni relikvijar u obliku ruke s elementima gotičke nošnje na rukavu i srebrni ophodni križ.

JZ od grada, na prevlaci što zatvara zaljev sa solanama, na mjestu srednjovj. samostana Sv. Petra nalaze se stara skladišta soli, od kojih su najstarija iz XVI. st. Na staroj lokaciji grada (Stari Pag) očuvani su ostaci zidina, kula i ruševina manje crkve, te glavna crkva, trobrodna bazilika romaničkoga sloga s trima polukružnim apsidama. Pročelje romaničko-gotičkih obilježja, ukrašeno figuralnim reljefima, podignuo je 1392. kipar Pavao iz Sulmone. Crkvi je 1589. prigraden franjevački samostan (od kraja XIX. st. napušten). Glavni oltar crkve primjer je baroknoga drvenoga oltara furlanskoga podrijetla. U središnju nišu smješten je drveni kasnogotički kip Majke Božje s djetetom na prijestolju, a sa strane likovi Sv. Franje i Sv. Klare (pripisani Petru de Riboldisu). — U okolici Paga, na brdima i uz solane nalazi se više ruševina manjih crkava, pretežno romaničkih osobina.

LIT.: I. Petricoli, Spomenici srednjovjekovne arhitekture na otoku Pagu, SHP, 1952, 2. — M. Suić, Pag, Zadar 1953. — C. Fisković, Bilješke o paškim spomenicima, Ljetopis JAZU, 1953, 57. — R. Ivančević, Reinterpretacija zborne crkve u Pagu, Peristil, 1982, 25. — E. Hilje, Marko Andrijić u Pagu, Prilozi — Dalmacija, 1989. — M. Domijan, I. Petricoli i P. Vežić, Sjaj zadarskih riznica, Zagreb 1990. — M. Jurković, Kolegijalna crkva Marijinog uznesenja u Starom Pagu, Prilozi — Dalmacija, 1991. I. Pet.

PAGANO, Mateo, kartograf, djelovao u Veneciji 1538—62. Izradio u drvorezu kartu Jadranskoga mora i porječja Dunava 1546. Nešto stariji drvorez Like, zadarskoga i šibenskoga kotara (poznata samo dva primjerka) najstariji je i ujedno najprecizniji od svih prikaza tih krajeva u XVI. st. LIT.: I. Petricoli, Zoranićeve »deželje« na jednoj suvremenoj karti, Zadarska revija, 1969, 5. — L. Lagoi i C. Rossit, Descriptio Histriae, Rovinj—Trst 1981. — Granice Hrvatske na zemljovidima od XII. do XX. stoljeća (katalog), Zagreb 1992. I. Pet.

PAHERNIK, Ivan, karikaturist (Zagreb, 6. VII. 1938). Autor dizajna industrije »Sljeme« (1965), »Interpublica« (1968), radio za »Atlas« u Zagrebu (1970—79), Muzejski dokumentacijski centar i Galerije grada Zagreba (1980—90). Bio je urednik u humorističkim časopisima »Registrator« (1956), »Paradoks« (1966—67), »Kerempuh« (1974—76) i »Čvorak« (1976—77). U grafičkome oblikovanju njegova se djela odlikuju jednostavnošću izraza, čitkošću i zaokruženošću lik. poruka. U karikaturi je stvorio vlastiti sustav simbola; izdao je knjige *Zbirka bez riječi* (1964), *Cirkus* (1975), *Neka živi sloboda* (1979) i *Sabrana godišnja doba* (1995). Radi serije duhovitih crteža za poboljšanje čovjekova okoliša. — Samostalno je izlagao u Zagrebu (1975, 1976, 1985, 1988).

LIT.: V. Maleković, Ivan Pahernik — crne teme (katalog), Zagreb 1988.

MI. L.